

## Рейтинговий звіт CHER 010-010 - short про оновлення кредитного рейтингу

Об'єкт рейтингування:	боргове зобов'язання Черкаської міської ради
Тип рейтингу:	довгостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою
Тип боргового зобов'язання:	іменні відсоткові облігації
Обсяг випуску:	5 000 000 грн.
Номинальна вартість однієї облігації:	100 000 грн.
Кількість облігацій:	50 штук
Відсоткова ставка:	12,0% річних
Термін розміщення:	з 26.12.2005 р. по 28.12.2005 р.
Термін обігу:	з 26.12.2005 р. по 27.12.2010 р.
Термін погашення:	27.12.2010 р.
Рейтингова дія:	<b>оновлення</b>
Дата визначення:	28.11.2005 р.
Дата оновлення:	11.06.2010 р.
Рівень кредитного рейтингу:	<b>uaBBB</b>
Прогноз:	<b>стабільний</b>

Наданий у результаті рейтингового аналізу кредитний рейтинг визначено за Національною рейтинговою шкалою, на що вказують літери **ua** у позначці кредитного рейтингу. Національна рейтингова шкала дозволяє виміряти розподіл кредитного ризику в економіці України без урахування суверенного ризику та призначена для використання емітентами цінних паперів, позичальниками, фінансовими установами, посередниками та інвесторами на фінансовому ринку України.

## Висновок рейтингового агентства щодо кредитного рейтингу боргового зобов'язання Черкаської міської ради

Кредитний рейтинг м. Черкас ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації відносно боргових зобов'язань міста, наявної у розпорядженні комунальної власності та перспективних планах на майбутнє.

Кредитний рейтинг ґрунтується на інформації, наданій самим об'єктом рейтингової оцінки, а також на іншій інформації, що є у розпорядженні рейтингового агентства та вважається надійною.

### Історія кредитного рейтингу

Дата	28.11.2005 р.	21.06.2007 р.	12.10.2007 р.	19.06.2008 р.	12.12.2008 р.	12.06.2009 р.	28.10.2009 р.	11.06.2010 р.
Рівень рейтингу	uaBBB	uaBBB	uaBBB	uaBBB	uaBBB	uaBBB	uaBBB	uaBBB
Прогноз	стабільний	стабільний	стабільний	стабільний	стабільний	стабільний	стабільний	стабільний
Рейтингова дія	визначення	підтвердження	підтвердження	підтвердження	підтвердження	підтвердження	підтвердження	підтвердження

Позичальник або окремий борговий інструмент з рейтингом uaBBB характеризується достатньою кредитоспроможністю порівняно з іншими українськими позичальниками або борговими інструментами. Рівень кредитоспроможності залежить від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.

Стабільний прогноз вказує на відсутність на поточний момент передумов для зміни рейтингу протягом року.

### **Рівень кредитного рейтингу боргового зобов'язання Черкаської міської ради підтримується:**

- високим рівнем бюджетної забезпеченості міста, порівняно з іншими містами України з аналогічним адміністративно-територіальним статусом та сумірною чисельністю населення: розрахунковий обсяг доходів загального фонду бюджету без урахування трансфертів на одного мешканця складає у 2009 році 1 245,3 грн. (у 2008 році – 1 259,1 грн.);
- низьким рівнем прямого боргового навантаження на бюджет міста станом на 01.01.2010 р. та помірним рівнем його запланованого зростання у майбутньому: у разі випуску облігацій внутрішньої місцевої позики, пряме боргове навантаження складатиме 18,6% від запланованого на 2010 рік обсягу доходної частини міського бюджету без урахування трансфертів;
- перевищенням у 2009 році основних показників економічного розвитку міста в розрахунку на одного мешканця над відповідними середніми показниками по країні: обсягу реалізації промислової продукції – у 2,1 рази, введення в експлуатацію житла – у 2,1 рази, обсягу зовнішньоторговельного обороту – на 5,7%, обсягу роздрібного товарообороту – на 68,5%.

### **Рівень кредитного рейтингу боргового зобов'язання Черкаської міської ради обмежується:**

- скороченням обсягів надходжень до бюджету розвитку міста у 2009 році, порівняно з 2008 роком, що зумовлюється негативними наслідками кризових явищ в економіці України;
- наявністю дотації вирівнювання з Державного бюджету, співвідношення обсягу якої до запланованого на 2010 рік обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складає 10,6%;
- погіршенням ситуації на ринку праці міста у 2009 році (скороченням середньооблікової чисельності зайнятих на 6,0%, порівняно з 2008 роком) за залежності доходної частини бюджету міста від надходжень податку з доходів фізичних осіб (питома вага цього джерела в доходах загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів становить 68,1%);
- високим рівнем зношеності об'єктів інженерної, транспортної інфраструктури і житлового фонду міста, та необхідністю здійснення значних капітальних вкладень у їхнє відновлення.

## Резюме

Цей аналітичний звіт розкриває основні зрушення, що відбувалися протягом 2009 року в соціально-економічній та фінансовій сферах м. Черкас, та оцінку (через процедуру оновлення рейтингу) їхнього впливу на спроможність Черкаської міської ради виконувати свої боргові зобов'язання.

### Соціальна сфера та економіка міста

Основні показники соціально-економічного розвитку міста протягом 2004-2009 рр. наведено у таблиці.

#### Основні показники соціально-економічного розвитку м. Черкас<sup>1</sup>

Показник	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік	Темп зростання, %
Чисельність населення, тис. осіб	294,0	293,0	291,9	290,9	289,4	288,5	99,7
Рівень зареєстрованого безробіття, %	2,2	2,1	2,0	1,5	2,4	3,2	133,3
Середньомісячна заробітна плата, грн.	602,9	810,8	1 052,0	1 321,8	1 748,2	1 773,0	101,4
Заборгованість за заробітною платою станом на кінець періоду, млн. грн.	6,1	5,6	6,3	5,6	15,0	14,7	97,8
Питома вага середньооблікової кількості працівників у загальній чисельності населення, %	30,7	31,5	32,5	32,7	32,9	31,0	94,3
Обсяг реалізації продукції промисловості, млн. грн. (у фактичних цінах)	3 410,9	3 303,5	5 378,8	7 984,3	12 617,9	8 684,4	68,8
Роздрібний товарооборот, млн. грн.	706,1	895,1	1 150,2	1 670,0	2 633,9	2 430,9	79,1
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.	700,8	932,3	1 265,6	2 196,0	2 359,8	761,3	29,9
Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	57,1	38,9	41,3	106,0	122,5	159,9	130,6
Обсяги житлового будівництва, тис. кв. м	24,5	32,1	48,5	47,5	50,4	85,3	169,2
Зовнішньоторговельний товарооборот, млн. дол. США	490,6	512,3	697,7	900,5	1 493,0	564,8	37,8

Джерело: Виконавчий комітет Черкаської міської ради

### Населення міста, трудові ресурси та ринок праці

За рахунок природного та механічного скорочення, чисельність наявного населення м. Черкас протягом 2009 року зменшилась на 0,9 тис. осіб і станом на 01.01.2010 року склала 288,5 тис. осіб.

Ситуація на ринку праці м. Черкаси у 2009 році продовжувала погіршуватись, що проявлялося у скороченні середньооблікової чисельності зайнятих та у подальшому застосуванні адміністраціями підприємств і організацій міста вимушених адміністративних відпусток та скорочень робочого часу. Зазначені фактори

<sup>1</sup> деякі кількісні дані, які аналізуються у звіті, наведені після відповідного округлення. У зв'язку з цим значення одних і тих же показників, які наводяться в звіті більше одного разу, можуть не збігатися, а підсумкові значення окремих показників можуть не відповідати арифметичній сумі їх складових.

негативно впливали на обсяг фонду оплати праці у місті, що, у свою чергу, позначилось на обсязі надходжень податку з доходів фізичних осіб – протягом 2009 року до бюджету надійшло 244,4 млн. грн. цього податку, що на 8,6% менше, ніж у 2008 році.

Наслідки промислово-фінансової кризи негативно вплинули на динаміку доходів населення міста. Так, за підсумками 2009 року середньомісячна заробітна плата у Черкасах мала незначний темп приросту, порівняно з 2008 роком – на 1,4% і склала 1 773,0 грн. При цьому розмір середньомісячної заробітної плати як і у попередніх роках був менше, ніж у середньому по країні, що впливає на темпи зростання доходної частини загального фонду бюджету міста, близько 70% якої формує податок з доходів фізичних осіб. Протягом 2009 року відбулось скорочення рівня оплати праці за такими видами економічної діяльності як «Будівництво», «Оптова і роздрібна торгівля», «Державне управління» та «Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям».

З огляду на найбільшу кількість зайнятих та найвищий рівень оплати праці, бюджетоформуючими видами економічної діяльності у м. Черкасах є «Промисловість», «Освіта» та «Державне управління». Бюджету міста Черкаси характерний помірний рівень галузевої диверсифікації податкових надходжень та відсутність залежності від діяльності одного підприємства чи групи компаній.

Обсяг заборгованості з виплати заробітної плати у м. Черкасах протягом 2009 року скоротився на 2,2% і станом на 01.07.2009 р. склав 14,7 млн. грн. Співвідношення обсягу заборгованості з обсягом середньомісячного загальноміського фонду заробітної плати за 2009 року залишається на помірному рівні – 9,3%.

## Промисловість

За підсумками діяльності у 2009 році негативне сальдо фінансового результату підприємств, установ та організацій міста Черкас зросло у 2,1 рази до 726,1 млн. грн., а збитковими були 44,36% підприємств. Найбільші суми збитку були отримані підприємствами торгівлі та промисловості.

Основними платниками податків є підприємства галузей «Промисловість», «Торгівля» та «Державне управління». З огляду на те, що питома вага податків, які сплатили у 2009 році 20 основних підприємств-платників до міського бюджету, становить близько 33,2% загального обсягу доходів бюджету міста без урахування трансфертів, можна зробити висновок, що доходна база міського бюджету є помірною.

Промисловий комплекс м. Черкас у 2009 році демонстрував суттєве зменшення обсягів реалізації промислової продукції, темпи скорочення реалізації продукції промисловими підприємствами міста (у фактичних цінах) у 2009 році становили 68,8% (загальнодержавний показник 85,5%). У розрахунку на одного мешканця м. Черкас обсяг реалізації промислової продукції у місті у 2009 році залишався більшим за середнє значення по країні (у 2,1 рази).

Слід зазначити, що сукупна питома вага найбільших за обсягами відрахувань до місцевого бюджету податків і зборів підприємств промислового комплексу міста складає менше ніж 30,0% доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів. Зважаючи на це, можна зазначити, що для бюджету м. Черкас характерним є помірний рівень галузевої диверсифікації доходної частини загального фонду.

## Інвестиційна активність

У 2009 році обсяг капіталовкладень в економіку міста продовжив скорочуватись. Зокрема, обсяг інвестицій в основний капітал, освоєний підприємствами м. Черкас у 2009 році, зменшився (у порівняних цінах) порівняно з показником аналогічного періоду попереднього року, на 70,1%. У розрахунку на одного мешканця обсяг інвестицій в основний капітал вперше за п'ять років, є нижчим за середній показник по країні в цілому.

Протягом 2009 року в м. Черкаси було введено в експлуатацію 85,3 тис. кв. м житла, що на 69,2% більше, порівняно з 2008 роком. У розрахунку на 1 000 мешканців площа введеного в 2009 році в експлуатацію житла, на відміну від попередніх років, є більшою за середнє значення по країні у 2,1 рази та складає 295,8 кв. м.

## Зовнішньоекономічна діяльність

Незважаючи на щорічне збільшення обсягів надходжень прямих іноземних інвестицій, у розрахунку на одного мешканця м. Черкас їх накопичена сума продовжує значно поступатися відповідному показнику по країні. Всього з початку процесу інвестування в економіку міста було залучено 159,9 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій, що в розрахунку на одного мешканця на 36,4% менше за середній показник по країні.

У звітному періоді, як і у попередніх роках, найпривабливішими для іноземного інвестування у м. Черкаси залишається промисловість, зокрема підприємствами харчової промисловості, хімічної та нафтохімічної промисловості, виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції та целюлозно-паперової промисловості. Найбільшими інвесторами впродовж 2004-2009 рр. залишалися компанії з Сполученого Королівства, Кіпру, Німеччини, Сполучених Штатів Америки та Російської Федерації.

Під впливом погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури обсяг зовнішньоторговельного товарообороту підприємств і організацій м. Черкас у 2009 році зменшився, порівняно з 2008 роком, у 2,6 разів і склав 564,8 млн. дол. США, у розрахунку на одного мешканця обсяг зовнішньоторговельного товарообороту на 5,7% перевищував середнє значення по країні.

Як і у попередньому році, у товарній структурі експорту найбільшу питому вагу мають продовольчі товари та продукція підприємств машинобудівної галузі. Товарна структура імпорту представлена продукцією машинобудування та продукцією металургійного комплексу. Найважливішими країнами-партнерами у зовнішньоторговельних операціях м. Черкаси є Російська Федерація та Німеччина, питома вага яких у загальному обсязі зовнішньоторговельного товарообороту міста складає 35,9%.

У товарній структурі експорту найбільшу питому вагу мають поставки добрив, органічних хімічних сполук та зерна. В структурі імпортованої продукції переважають транспортні засоби, механічне обладнання, папір та картон, та вироби з дорогоцінних металів.

## **Торгівля, громадське харчування та сфера послуг**

Під впливом негативних тенденцій на ринку праці міста у 2009 році у Черкасах відбулося скорочення обсягів номінального обсягу роздрібного товарообороту, який склав у аналізованому періоді 2 430,9 млн. грн. (у 2008 році – 2 633,9 млн. грн.). У розрахунку на одного мешканця вказаний показник перевищує середнє значення по країні на 68,5%.

Перевищення показників роздрібного товарообороту у м. Черкасах над загальнодержавними показниками свідчить про вищі за середні по країні реальні доходи населення, у тому числі ті, що перебувають поза межами офіційної статистики та у подальшому є резервом для розширення бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб.

Погіршення ситуації на споживчому ринку в Черкасах негативно впливає на наповнення бюджету міста. За результатами 2009 року надходження від плати за торговий патент та ринкового збору скоротились, порівняно з аналогічним періодом попереднього року, на 42,7% та 5,0%, відповідно.

## **Житлове та комунальне господарство міста**

Основними проблемами, пов'язаними з функціонуванням житлово-комунального господарства м. Черкас у 2009 році, залишаються проблеми наявності заборгованості споживачів за житлово-комунальні послуги та погіршення фінансового стану підприємств, які забезпечують життєдіяльність міста. Крім того, існує необхідність здійснення значних капітальних вкладень у відновлення інженерної інфраструктури та капітальний ремонт житлового фонду й інших об'єктів житлово-комунального господарства.

Протягом аналізованого періоду у місті переглядались тарифи на тепlopостачання та надання послуг з утримання будинків та прибудинкових територій. Станом на 01.01.2010 р. ступінь покриття тарифами собівартості надання житлово-комунальних послуг складає 78,0–100,0%. Відшкодування різниці між

затвердженими тарифами та фактичною собівартістю надання житлово-комунальних послуг у 2009 році з бюджету міста не здійснювалось.

Загальна сума простроченої заборгованості населення за житлово-комунальні послуги впродовж 2009 року збільшилась на 6,8 млн. грн., до 26,6 млн. грн. Збільшення відбулося за рахунок зростання заборгованості за всіма видами послуг. Обсяг простроченої заборгованості за житлово-комунальні послуги у розрахунку на одного мешканця м. Черкас перебуває на помірному рівні і дорівнює 92,2 грн. на одну особу.

Не зважаючи на погіршення стану міського комунального електротранспорту, протягом 2009 року місто не здійснювало капітальних видатків на його оновлення, внаслідок припинення фінансування з державного бюджету субвенції на зазначені цілі.

## **Земельні ресурси та комунальна власність**

Черкаська міська рада міська рада від імені та в інтересах територіальної громади відповідно до чинного законодавства наділена повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження об'єктами права комунальної власності. Продаж земельних ділянок та об'єктів комунальної власності залишається основним джерелом отримання коштів на фінансування капітальних видатків бюджету міста Черкаси. За результатами 2009 року питома вага надходжень від операцій з комунальним майном (продаж, оренда, користування) у структурі доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів становила 19,2% (18,5% у 2008 році).

Впродовж 2009 року було реалізовано 12 земельних ділянок загальною площею 1,9 га та вартістю продажу 6,2 млн. грн., а також 22 об'єкта загальною площею 2,7 тис. кв. м та вартістю 6,8 млн. грн. Рівень виконання річного плану на 2009 рік з урахуванням змін за надходженнями до бюджету розвитку становив 82,2%, а порівняно з 2008 роком обсяг надходжень скоротився на 39,3%. Слід зазначити, що збереження тенденції до скорочення попиту на нерухомі активи міської ради може ускладнити процес реалізації програм капітального розвитку та погашення облігацій міської ради серії А у грудні п. р.

Обсяги надходжень від оренди землі, яка перебуває у розпорядженні територіальної громади м. Черкаси, зберігають тенденцію до збільшення. Значною мірою цьому сприяє робота міської ради у напрямі покращення управління наявними земельними ділянками. У той же час надходження від оренди майна в аналізованому періоді скоротились в наслідок активних дій міської ради з приватизації цілісних майнових комплексів та відмови від подальшої оренди окремими орендарями.



## Бюджет міста

Для повного та всебічного вивчення показників бюджет міста Черкас було представлено у форматі бюджетного балансу.

### Бюджет м. Черкас протягом 2007-2009 рр. та у форматі бюджетного балансу, тис. грн.

Показник	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	2007 рік	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	2008 рік	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	2009 рік
Податкові надходження	260 436,1	7 211,7	267 647,7	352 169,2	7 962,0	360 131,2	335 729,3	7 626,5	343 355,8
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	12 058,9	20 917,3	32 976,3	19 967,6	32 486,2	52 453,7	22 532,2	30 613,4	53 145,7
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	127 399,3	34,4	127 433,7	133 570,4	58 929,2	192 499,6	156 768,7	54 258,7	211 027,5
<b>Операційні надходження всього</b>	<b>399 894,2</b>	<b>28 163,4</b>	<b>428 057,7</b>	<b>505 707,1</b>	<b>99 377,4</b>	<b>605 084,5</b>	<b>515 030,3</b>	<b>92 498,7</b>	<b>607 529,0</b>
Поточні видатки	266 530,5	23 125,5	289 656,0	338 952,6	31 611,0	370 563,6	369 460,3	32 846,7	402 307,0
Субсидії та поточні трансферти	107 787,9	2 556,3	110 344,2	151 295,5	60 135,6	211 431,1	141 398,7	56 662,8	198 061,6
<b>Операційні видатки всього</b>	<b>374 318,4</b>	<b>25 681,8</b>	<b>400 000,2</b>	<b>490 248,1</b>	<b>91 746,6</b>	<b>581 994,7</b>	<b>510 859,0</b>	<b>89 509,6</b>	<b>600 368,6</b>
<b>Операційний баланс</b>	<b>25 575,8</b>	<b>2 481,6</b>	<b>28 057,5</b>	<b>15 459,0</b>	<b>7 630,8</b>	<b>23 089,8</b>	<b>4 171,3</b>	<b>2 989,1</b>	<b>7 160,4</b>
Фінансовий дохід	630,8	0,0	630,8	1 320,4	24,9	1 345,4	860,4	25,3	885,7
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	625,0	0,0	625,0	625,0	0,0	625,0	623,4	0,0	623,4
<b>Фінансовий баланс</b>	<b>5,8</b>	<b>0,0</b>	<b>5,8</b>	<b>695,4</b>	<b>24,9</b>	<b>720,4</b>	<b>237,0</b>	<b>25,3</b>	<b>262,3</b>
<b>Поточний баланс</b>	<b>25 581,6</b>	<b>2 481,6</b>	<b>28 063,2</b>	<b>16 154,4</b>	<b>7 655,7</b>	<b>23 810,2</b>	<b>4 408,4</b>	<b>3 014,4</b>	<b>7 422,7</b>
Капітальні надходження	0,0	16 539,9	16 539,9	0,0	22 054,3	22 054,3	80,4	13 385,6	13 466,0
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	0,0	5 407,0	5 407,0	0,0	4 556,2	4 556,2	0,0	4 328,9	4 328,9
<b>Капітальні надходження всього</b>	<b>0,0</b>	<b>21 946,9</b>	<b>21 946,9</b>	<b>0,0</b>	<b>26 610,5</b>	<b>26 610,5</b>	<b>80,4</b>	<b>17 714,5</b>	<b>17 794,9</b>
Капітальні видатки	4 086,0	14 576,8	18 662,9	6 809,5	22 865,7	29 675,3	2 726,9	8 501,5	11 228,4
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	8 945,2	9 361,4	18 306,7	5 975,0	8 800,1	14 775,0	5 745,1	7 905,1	13 650,2
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	5 407,0	0,0	5 407,0	4 556,2	0,0	4 556,2	4 328,9	0,0	4 328,9
<b>Капітальні видатки всього</b>	<b>18 438,3</b>	<b>23 938,2</b>	<b>42 376,5</b>	<b>17 340,7</b>	<b>31 665,8</b>	<b>49 006,5</b>	<b>12 800,8</b>	<b>16 406,6</b>	<b>29 207,4</b>
<b>Капітальний баланс</b>	<b>-18 438,3</b>	<b>-1 991,4</b>	<b>-20 429,6</b>	<b>-17 340,7</b>	<b>-5 055,3</b>	<b>-22 396,0</b>	<b>-12 720,4</b>	<b>1 307,9</b>	<b>-11 412,5</b>
<b>Баланс після капітальних видатків</b>	<b>7 143,3</b>	<b>490,3</b>	<b>7 633,6</b>	<b>-1 186,2</b>	<b>2 600,4</b>	<b>1 414,2</b>	<b>-8 312,1</b>	<b>4 322,3</b>	<b>-3 989,8</b>
Надання пільгових кредитів громадянам з урахуванням повернення	1 874,1	-2,5	1 871,6	1 888,3	-61,4	1 826,9	1 470,1	-27,1	1 443,1
<b>Профіцит/дефіцит</b>	<b>5 269,3</b>	<b>492,8</b>	<b>5 762,0</b>	<b>-3 074,6</b>	<b>2 661,9</b>	<b>-412,7</b>	<b>-9 782,2</b>	<b>4 349,4</b>	<b>-5 432,8</b>
<b>Фінансування</b>	<b>-5 269,3</b>	<b>-492,8</b>	<b>-5 762,0</b>	<b>3 074,6</b>	<b>-2 661,9</b>	<b>412,7</b>	<b>9 782,2</b>	<b>-4 349,4</b>	<b>5 432,8</b>
<b>БАЛАНС</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради

Виходячи з наведених вище даних, у 2009 році, як і протягом попередніх бюджетних періодів, операційний баланс бюджету зберігає додатне значення, що забезпечувалось переважанням темпів зростання операційних доходів над темпами зростання операційних видатків. Це свідчить про спроможність за рахунок

поточних доходів забезпечувати фінансування поточних видатків бюджету (заробітна плата та нарахування на неї, оплата медикаментів, продуктів харчування, комунальних послуг бюджетних установ, тощо).

Водночас слід зазначити, що через подальший вплив кризових явищ на економічний комплекс м. Черкас, темпи зростання операційних доходів та видатків мають тенденцію до уповільнення.

Зважаючи на те, що обсяги доходів бюджету міста, які враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів у 2009 році, поступаються відповідним видаткам, бюджет м. Черкас як і у 2006-2007 рр. отримує дотацію вирівнювання з Державного бюджету. Протягом 2009 року з Державного бюджету надійшло 10,3 млн. грн., або 100,0% від запланованого на рік. При цьому співвідношення дотації вирівнювання до фактично виконаного обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складало 3,1%.

Необхідно зазначити, що через невідповідність графіка фінансування видаткових статей загального фонду динаміці відповідних надходжень протягом 2009 року мали місце тимчасові касові розриви, які покривалися за рахунок короткотермінових позичок з єдиного казначейського рахунку. Протягом останніх 5 років їх обсяг не мав сталої динаміки, а за результатами 2009 року загальна сума короткотермінових позичок, що залучалися з єдиного казначейського рахунку, складає 133,7 млн. грн., що у 2,5 рази більше за показник 2008 року. За підсумками 2009 року короткотермінові позички погашено у повному обсязі.

У 2009 році до бюджету міста було залучено середньострокову безвідсоткову позичку за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку в обсязі невиконання розрахунково визначеного Міністерством фінансів України прогнозного обсягу доходів бюджету міста, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. На початок 2010 року непогашений залишок залученої у 2009 році середньострокової позички становив 23 013,3 тис. грн.

Протягом 2006-2009 рр. з метою розширення джерел фінансування загального фонду, Черкаська міська рада проводила активні операції з тимчасово-вільними бюджетними коштами, що мало наслідком щорічне надходження до бюджету міста відсоткових платежів банків. Протягом 2009 року до бюджету міста надійшло 885,7 тис. грн. відсоткових платежів банків за користування тимчасово-вільними бюджетними коштами. Це, дозволило у 2009 році досягти позитивного значення фінансового балансу, незважаючи на існуючі витрати, пов'язані з виплатами відсоткових платежів за випусками облігацій внутрішньої місцевої позики м. Черкас.

У зв'язку з суттєвим зменшенням обсягу надходжень до бюджету розвитку у 2009 році, обсяг капітальних видатків, здійснених у аналізованому періоді, є значно меншим, порівняно з попередніми бюджетними періодами. Відповідно, показник негативного сальдо капітальний баланс бюджету міста у 2009 році скоротився, порівняно з попередніми роками.

Загалом бюджет міста Черкас за підсумками 2009 року було виконано з дефіцитом обсягом 5 432,8 тис. грн. При цьому дефіцит загального фонду бюджету склав 9 782,2 тис. грн., тоді як спеціальний фонд бюджету було виконано з профіцитом обсягом 4 349,4 тис. грн.

Дефіцит, що утворився за наслідками виконання загального фонду бюджету міста у 2009 році, було покрито в основному за рахунок залучення середньострокової позички з єдиного казначейського рахунку. Станом на 01.01.2010 р. обсяг заборгованості за залученою позичкою складав 23 013,3 тис. грн.

Показник ліквідності бюджету міста за загальним фондом за підсумками виконання бюджету міста у 2009 році був помірним – 3,5% (у 2008 році – 1,1%). Показник ліквідності за спеціальним фондом за підсумками виконання бюджету у 2009 році перебував на високому рівні – 10,7% (у 2008 році – 5,8%).

### **Виконання доходної частини бюджету м. Черкас**

Незважаючи на скорочення, порівняно з 2008 роком, доходної частини бюджету міста (без урахування трансфертів) у місті Черкасах зберігається високий рівень бюджетно-фінансової забезпеченості оскільки розрахунковий обсяг доходів загального фонду бюджету без урахування трансфертів на одного мешканця перевищує аналогічний показник багатьох міст України з аналогічним адміністративно-територіальним статусом та сумірною чисельністю населення.

До загального фонду бюджету м. Черкаси у 2009 року надійшло доходів без урахування трансфертів обсягом 359,2 млн. грн. (на 3,8% менше, порівняно з відповідним періодом минулого року). Затверджений на 2009 рік з урахуванням змін план за доходами загального фонду бюджету м. Черкаси без урахування трансфертів виконано на 94,1% та за власними доходами – на 104,7%. Слід зазначити, що затверджений на 2009 рік Міністерством фінансів України обсяг закріплених доходів бюджету м. Черкаси було виконано на 92,6%.

Для бюджету м. Черкас характерним є високий рівень залежності надходжень податку з доходів фізичних осіб у частині найбільших платників податку – на 10 найбільших платників у 2009 році припадало 28,2% загального обсягу надходжень податку з доходів фізичних осіб.

Обсяги доходної частини спеціального фонду бюджету м. Черкаси у 2009 році визначалися у першу чергу динамікою власних надходжень бюджетних установ. Динаміка надходжень до бюджету розвитку у 2009 році свідчить про зменшення попиту на об'єкти комунальної власності, у зв'язку з падінням ділової активності у місті, що спричинено загальною негативною макроекономічною динамікою у країні. Це, безумовно, впливатиме на обсяги надходжень до бюджету розвитку та може ускладнити виконання програм соціально-економічного розвитку міста Черкаси та погашення у грудні 2010 р. облігацій міського займу серії А обсягом 5 млн. грн.

## Виконання видаткової частини бюджету м. Черкас

Затверджений на 2009 рік план з урахуванням змін за видатками у звітному бюджетному періоді було в цілому виконано на помірному рівні (96,9%). Водночас деякі основні видаткові статті, зокрема «Будівництво», «Транспорт» та «Цільові фонди» було виконано у обсягах значно менших від запланованих.

Зміни у структурі видаткової частини бюджету міста за економічною класифікацією у 2009 році у бік значного зростання питомої ваги поточних видатків пов'язані, як зі зменшенням обсягу надходжень до бюджету розвитку, так і з випередженням темпу зростання поточних видатків над темпом зростання операційних доходів.

Скорочення обсягів надходжень до доходної частини бюджету міста та низька ліквідність бюджетної системи України у грудні 2009 року мали наслідком збільшення обсягу кредиторської заборгованості бюджету міста у 2,7 разів до 10,4 млн. грн. станом на 01.01.2010 р., погашення якої створює додаткове навантаження на бюджет міста у 2010 році.

Місто вчасно та у повному обсязі виконує план своїх зобов'язань з обслуговування боргу. Протягом 2009 року з бюджету міста було спрямовано 623,4 тис. грн. на обслуговування міського займу 2005 року серії А.

## Міський бюджет на 2010 рік

Доходну частину міського бюджету Черкас на 2010 рік без урахування трансфертів та коштів, що передаються до спеціального фонду бюджету затверджено в обсязі 509,6 млн. грн. За загальним фондом доходи бюджету міста було затверджено в обсязі 647,3 млн. грн. Темп росту надходжень загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, відносно показника виконання у 2009 році склав 121,8%; темп росту надходжень власних доходів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів відносно показника виконання у 2009 році склав 119,1%. Проте, зважаючи на фактичне стан з наповненням доходної частини бюджету міста у січні-березні п.р., заплановані доходи міста у 2010 р. є завищеними.

У 2010 році Черкаською міською радою заплановано збільшення надходжень до спеціального фонду бюджету, передусім за рахунок збільшення доходів бюджету розвитку у 2,5 рази, порівняно з 2009 роком.

Бюджетом м. Черкас на 2010 рік було заплановано надходження дотації вирівнювання в обсязі 46,2 млн. грн., що у 4,1 рази більше, ніж у 2009 році. При цьому якщо у 2009 році співвідношення дотації вирівнювання до фактично виконаного обсягу доходної частини загального фонду бюджету міста без урахування трансфертів складало 3,1%, то відповідно до планових показників міського бюджету на 2009 рік – 10,6%.

Слід зазначити, що протягом січня–березня 2010 року у місті зберігається високий рівень виконання доходної частини бюджету. Зокрема план на I півріччя 2010 року за податковими надходженнями у січні-березні було виконано на 48,8%, у тому числі план за надходженнями податку з доходів фізичних осіб – на 48,6%, план за надходженнями плати за землю – на 50,0%. Порівняно з аналогічним періодом 2009 року, обсяг доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів у січні-березні 2010 року зменшився на 5,1%, внаслідок скорочення обсягів податкових та неподаткових надходжень та доходів від операцій з капіталом.

Видаткову частину міського бюджету м. Черкаси на 2010 рік без урахування трансфертів до бюджетів інших рівнів та коштів, що передаються до спеціального фонду встановлено у обсязі 612,1 млн. грн., що складає 97,8% від фактичного показника у 2009 році. Міським бюджетом на 2010 рік передбачені кошти на погашення випуску облігацій обсягом 5,0 млн. грн. (серія 1-А) та виплату відсотків за зобов'язанням.

## Боргові зобов'язання міста

Станом на 01.01.2010 р. обсяг консолідованого боргу м. Черкас, без урахування кредитної угоди між КПТМ «Черкаситеплокомуненерго» та ЄБРР, становить 33 173,3 тис. грн. та складається з:

- 25 013,3 тис. грн. – прямі боргові зобов'язання бюджету м. Черкас;
- 1 191,6 тис. грн. – прострочена кредиторська заборгованість бюджетних установ, що утримуються за рахунок загального та спеціального фондів бюджету м. Черкас;
- 11 108,0 тис. грн. – прострочена кредиторська заборгованість комунальних підприємств міста.

Прямий борг м. Черкас станом на 01.01.2010 р. дорівнює 25 013,3 тис. грн. Пряме боргове навантаження бюджету міста Черкас<sup>2</sup> у 2009 році становило 6,1%, що є низьким показником.

В 2010 році Черкаська міська рада планує здійснити випуск облігацій внутрішньої місцевої позики у розмірі 70,0 млн. грн. Облігації планується випустити з метою реконструкції мережі міських доріг. Випуск планується здійснити на строк обігу з 01.07.2010 р. по 01.07.2015 р. Відсоткова ставка за запозиченням встановлюватиметься відповідно до кон'юнктури ринку, але не вище 17%. У разі успішного розміщення облігацій пряме боргове навантаження бюджету м. Черкаси у 2010 році складе 18,6% та перебуватиме на помірному рівні.

<sup>2</sup> співвідношення обсягу прямого боргу до уточненого плану доходної частини бюджету міста без урахування трансфертів та коштів, що передаються із загального фонду до спеціального

## **Висновок**

За результатами аналізу кредитний рейтинг випуску відсоткових облігацій Черкаської міської ради підтверджено на рівні uaBBB, прогноз «стабільний».

**Генеральний директор**

*С. А. Дубко*

**Начальник відділу муніципальних рейтингів**

*О. К. Самойлова*

**Старший фінансовий аналітик відділу  
муніципальних рейтингів**

*О.І. Луценко*

## **Додатки**

## Бюджет м. Черкаси у форматі бюджетного балансу, тис. грн.

Показник	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
Податкові надходження	110 346,3	141 440,6	187 016,5	267 647,7	360 131,2	343 355,8
Платежі, штрафи та інші операційні надходження	16 156,3	18 035,3	23 353,3	32 976,3	52 453,7	53 145,7
Отримані трансферти без урахування внутрішніх трансфертів	43 571,8	72 175,5	162 620,2	127 433,7	192 499,6	211 027,5
<b>Операційні надходження всього</b>	<b>170 074,4</b>	<b>231 651,4</b>	<b>372 990,0</b>	<b>428 057,7</b>	<b>605 084,5</b>	<b>607 529,0</b>
Поточні видатки	113 324,7	169 068,7	223 376,2	289 656,0	370 563,6	402 307,0
Субсидії та поточні трансферти	55 650,7	55 930,6	134 230,0	110 344,2	211 431,1	198 061,6
<b>Операційні видатки всього</b>	<b>168 975,4</b>	<b>224 999,3</b>	<b>357 606,2</b>	<b>400 000,2</b>	<b>581 994,7</b>	<b>600 368,6</b>
<b>Операційний баланс</b>	<b>1 099,0</b>	<b>6 652,1</b>	<b>15 383,8</b>	<b>28 057,5</b>	<b>23 089,8</b>	<b>7 160,4</b>
Фінансовий дохід	9,1	0,2	309,1	630,8	1 345,4	885,7
Виплата доходу за зобов'язаннями, обслуговування боргу	0,0	0,0	646,6	625,0	625,0	623,4
<b>Фінансовий баланс</b>	<b>9,1</b>	<b>0,2</b>	<b>-337,5</b>	<b>5,8</b>	<b>720,4</b>	<b>262,3</b>
<b>Поточний баланс</b>	<b>1 108,1</b>	<b>6 652,3</b>	<b>15 046,3</b>	<b>28 063,2</b>	<b>23 810,2</b>	<b>7 422,7</b>
Капітальні надходження	5 959,9	4 616,9	8 991,2	16 539,9	22 054,3	13 466,0
Субсидії та трансферти на здійснення капітальних видатків	6 389,5	556,4	1 427,8	5 407,0	4 556,2	4 328,9
<b>Капітальні надходження всього</b>	<b>12 349,4</b>	<b>5 173,3</b>	<b>10 419,0</b>	<b>21 946,9</b>	<b>26 610,5</b>	<b>17 794,9</b>
Капітальні видатки	15 970,6	6 225,8	12 102,6	18 662,9	29 675,3	11 228,4
Капітальні трансферти без трансфертів до бюджету розвитку	6 661,4	7 704,5	7 508,3	18 306,7	14 775,0	13 650,2
Капітальні трансферти до бюджету розвитку	6 389,5	556,4	1 427,9	5 407,0	4 556,2	4 328,9
<b>Капітальні видатки всього</b>	<b>29 021,5</b>	<b>14 486,7</b>	<b>21 038,8</b>	<b>42 376,5</b>	<b>49 006,5</b>	<b>29 207,4</b>
<b>Капітальний баланс</b>	<b>-16 672,1</b>	<b>-9 313,4</b>	<b>-10 619,8</b>	<b>-20 429,6</b>	<b>-22 396,0</b>	<b>-11 412,5</b>
<b>Баланс після капітальних видатків</b>	<b>-15 564,0</b>	<b>-2 661,1</b>	<b>4 426,5</b>	<b>7 633,6</b>	<b>1 414,2</b>	<b>-3 989,8</b>
Надання пільгових кредитів громадянам з урахуванням повернення	359,0	519,3	1 679,9	1 871,6	1 826,9	1 443,1
<b>Профіцит/дефіцит</b>	<b>-15 923,0</b>	<b>-3 180,4</b>	<b>2 746,6</b>	<b>5 762,0</b>	<b>-412,7</b>	<b>-5 432,8</b>
<b>БАЛАНС</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради



## Фінансування бюджету м. Черкаси, тис. грн.

Показник	2004 рік	2005 рік	2006 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
<b>Профіцит/дефіцит</b>	<b>-15 923,0</b>	<b>-3 180,4</b>	<b>2 746,6</b>	<b>5 762,0</b>	<b>-412,7</b>	<b>-5 432,8</b>
<b>Фінансування</b>	<b>15 923,0</b>	<b>3 180,4</b>	<b>-2 746,6</b>	<b>-5 762,0</b>	<b>412,7</b>	<b>5 432,8</b>
<b>зміна залишків</b>	<b>15 923,0</b>	<b>-1 819,6</b>	<b>-2 746,6</b>	<b>1 621,8</b>	<b>-6 971,2</b>	<b>-17 551,1</b>
залишок на початок року	18 205,7	2 282,7	4 102,3	6 848,9	5 227,0	12 198,2
залишок на кінець року	2 282,7	4 102,3	6 848,9	5 227,0	12 198,2	29 749,4
<b>Зміни обсягів депозитів та цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-7 383,9</b>	<b>7 383,9</b>	<b>0,0</b>
Повернення коштів з депозитів або пред'явлення цінних паперів	0,0	0,0	7 159,2	30 681,9	121 875,1	15 873,7
Розміщення коштів на депозитах або придбання цінних паперів	0,0	0,0	7 159,2	38 065,8	114 491,3	15 873,7
<b>Фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>23 013,3</b>
Одержано	13 700,0	81 303,0	69 200,1	43 182,3	54 477,7	156 741,6
Повернено	13 700,0	81 303,0	69 200,1	43 182,3	54 477,7	133 728,3
<b>Фінансування за рахунок інших банків</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Одержано позик	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Повернено позик	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Фінансування за борговими операціями</b>	<b>0,0</b>	<b>5 000,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>
Запозичення	0,0	5 000,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Погашення	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<b>Інші розрахунки</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>0,0</b>	<b>-29,3</b>

Джерело: Фінансове управління Черкаської міської ради